

УДК 327 (477)+(438)

ПОЛЬСЬКИЙ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ: СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА СФЕРА

Ігор Гурак

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
вул. Т. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018, (0342) 59-61-40*

Проаналізовано положення Європейської угоди, які стосуються польської сільськогосподарської сфери. Особливу увагу приділено негативним наслідкам для сільського господарства Польщі від її асоційованого членства з ЄС.

Ключові слова: євроінтеграція, Україна, Польща, Європейський Союз, сільське господарство, Європейська угода.

Починаючи від 1993 р., коли у постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» було задекларовано прагнення набути членства у Європейському Союзі [3], керівництво нашої країни підписало та реалізувало цілу низку важливих двосторонніх та багатосторонніх угод, створило належну інституційну базу для двостороннього діалогу між офіційним Києвом та Брюсселем. Однак і Угода про партнерство, і співробітництво між Україною та ЄС, і План дій Україна – ЄС, як і Східне партнерство, не передбачали механізмів, які б дали змогу Україні стати членом об'єднаної Європи. Окрім того, в жодному з зазначених документів не йшлося про євроінтеграційні перспективи офіційного Києва. Новий імпульс двосторонньому діалогу було надано 2009 р., коли 16 червня на 13-му засіданні Ради з питань співробітництва Україна – ЄС було схвалено «Порядок денний асоціації Україна – ЄС» [1]. Робота над текстом Угоди про асоціацію тривала до кінця 2011 р.* [4], а 30 березня 2012 р. керівники переговорних делегацій України та Європейського Союзу парафували текст документа [7].

Безперечно, цю важливу і довгоочікувану подію можна вважати етапним кроком на шляху України до ЄС, адже саме з угоди про асоціацію почали свій шлях до об'єднаної Європи наші західні сусіди. Цілком очевидно, що ЄС 2012 р. не є Європейськими спільнотами зразка 1991 р., коли підписували угоди про асоціацію з Польщею, Чехословаччиною та Угорщиною, як і не можна порівнювати становище у зазначених країнах тоді, і в Україні тепер. Однак не ставлячи під сумнів велич старого римського висловлювання що «не можна увійти в одну річку двічі», варто використати позитивний досвід та врахувати недоліки, які мали місце під час наближення до ЄС держав-сусідів України.

* У спільній заяві за результатами саміту констатували, що головні учасники переговорів досягли спільного розуміння щодо повного тексту Угоди про асоціацію.

© Гурак Ігор, 2012

Відповідно до даних Державної служби статистики України, зовнішня торгівля України характеризується негативним сальдо, розміри якого останніми роками балансують від 4,8 млрд дол. США (показник 2009 р.) до 17,7 млрд дол. США (показник 2008 р.). Зазначимо, що 2011 фінансовий рік Україна завершила із від'ємним сальдо у розмірі 12,7 млрд доларів США [2]. Водночас галуззю економіки України, яка має позитивне сальдо у зовнішній торгівлі, є сільське господарство. Для прикладу, за 2010 р. експорт продукції аграрного сектору становив 10,2 млрд дол. США, тоді як імпорт – 6,05 млрд дол. США. Тенденція до зростання позитивного зовнішньоекономічного сальдо української сільськогосподарської продукції та її значна частка у зовнішній торгівлі нашої держави* [5; 6] зумовлюють до необхідності належної та різнобічної підготовки аграрної сфери до поглиблення інтеграції України з ЄС. Виходячи з того, що Польща в економічному плані є найбільш подібною до України серед 12-ти держав, які 2004 р. та 2007 р. набули членства в ЄС, в час, коли ще триває робота над економічною складовою Угоди про асоціацію** [7], вважаємо надзвичайно цінним запозичення польського євроінтеграційного досвіду та аналіз труднощів, з якими довелося зіштовхнутися польському сільськогосподарському сектору в рамках відповідного процесу.

Водночас із початком кардинальних політичних, суспільних та економічних трансформацій у Польщі в середовищі політичних еліт сформувалася ідея щодо набуття країною статусу асоційованого члена Європейських спільнот. Чинниками, які підштовхували Варшаву до такого кроку, були зниження польського експорту на ринках її східних сусідів та усвідомлення того, що угода з ЄС полегшить доступ польських товарів на ринки країн-членів об'єднання. Водночас поляки розраховували на нові можливості в доступі до найсучасніших технологій, зростання можливостей у плані отримання фінансової допомоги, перебудову польської економіки та прискорення економічного розвитку [10, s. 44].

У травні 1990 р. польський уряд подав заявку на набуття статусу асоційованого члена Європейських спільнот [22, s. 72–73]. Після практично річного переговорного процесу у листопаді 1991 р. відбулася процедура парафування відповідної угоди. Зазначимо, що переговори були надзвичайно складними, оскільки Польщі, а разом з нею і Чехословаччині та Угорщині, доводилося вести переговори не тільки з уповноваженою до цього Брюсселем Європейською комісією, але й з усіма дванадцятьма країнами-членами Спільнот [18, s. 69]. Фактично до кінця літа не вдалося розблокувати ухвалення проектів

* Традиційно частка продукції аграрного сектору у зовнішній торгівлі України становить понад 10 %, а 2009 р. навіть сягнула 17 %.

** Як відомо, повною мірою парафовано тільки політичну частину угоди, у той час як на економічній – підписи поставлено тільки на першій та останній сторінках. Передбачали, що окремі моменти, пов'язані зі створенням поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, уточнюватимуть і юридично узгоджуватимуть упродовж кількох місяців.

угод про асоціацію через відсутність згоди «дванадцятки» щодо відкриття ринків для імпорту з країн-претендентів. Найбільше протистояння породжувало питання щодо імпорту вугілля, сталі, текстильних виробів та продуктів сільського господарства. Президент Єврокомісії Жак Делор закидав тогочасним європейським політикам, що вони спочатку виголошують «сентиментальні промови» на тему демократії та вільного ринку, а далі «зачиняють двері перед польською пшеницею та телятиною» [22, s. 74].

Зрештою після тривалих перетрубацій 19 грудня 1991 р. було підписано Угоду, яка встановлювала асоціацію між Республікою Польща і Європейськими спільнотами та їхніми країнами-членами. Європейську угоду, а саме так згодом окреслювали згаданий документ, було укладено на необмежений термін; вона мала увійти в життя в перший день нового місяця після того, як усі сторони його ратифікують [11, s. 114]. У зв'язку із затягуванням ратифікації угоди країнами-членами ЄС, Європейська угода увійшла в життя тільки 1 лютого 1994 р. [18, s. 70]. Щоправда, вже від березня 1992 р. почала діяти торговельна частина договору – Перехідна угода [14, s. 38].

В Угоді одне з центральних місць відводили економічним питанням. Зокрема, серед цілей асоційованого членства на другому місці було визначено «підтримку розвитку торгівлі і гармонійних економічних стосунків між Сторонами, з метою сприяння динамічному економічному розвитку і добробуту у Польщі» [23]. Щоправда, таке формулювання не охоплювало всі товари. Керуючись турботою про захист власних виробників, брюссельські політики відстоювали встановлення обмежень на «вразливі» продукти (сільськогосподарську продукцію, сталь, вугілля, текстильні товари) та з небажанням погодилися тільки на часткове відкриття свого ринку для сільськогосподарських товарів [17].

Третю частину Угоди присвячено питанню руху товарів. Зазначимо, що положення, які стосувалися торгівлі сільськогосподарськими і несільськогосподарськими (промисловими) товарами, були принципово відмінними. Щодо промислових товарів в Угоді передбачали запровадження зони вільної торгівлі, тобто на кордоні між Польщею та Спільнотами були ліквідовані митні збори, кількісні та інші обмеження. Цілком іншою була ситуація з торгівлею сільськогосподарськими товарами. Хоча частка сільськогосподарської продукції як в експорті, так і в імпорті Польщі в кілька разів нижча від частки промислової продукції [15, s. 48, 51], однак особлива увага обох сторін до цієї сфери спричинила ситуацію [18; 23, s. 70], коли в рамках асоціації не передбачили поширення на неї зони вільної торгівлі [11, s. 119]. З огляду на розбудовану систему захисту союзного сільськогосподарського ринку [9, s. 237] Брюссель пішов винятково на обмежену та селективну лібералізацію. Тобто лібералізація охопила тільки деякі сільськогосподарські товари. До того ж, йшлося лише про часткове зниження, а не ліквідацію торговельних бар'єрів.

На деякі товари, що походили з Польщі, мито у ЄС було знижено одноразово 1992 р., на інші впродовж 3–5-ти років поетапно збільшувалися преференції. Полегшення у доступі до ринку ЄС зводилися до зниження мит та / або так званих «вирівнювальних» доплат, які захищали спільний ринок від імпорту. Щоправда, зниження мит та доплат стосувалося винятково чітко окресленої кількості товарів. На експорт, який перевищував визначені квоти, жодних пільг не було [15, s. 53–54].

Додатковою проблемою, яка постала на заваді експорту сільськогосподарської продукції з Польщі до ЄС, були процедури, яких потрібно було дотримуватися, щоб отримати преференції. Система ліцензування передбачала низку умов, які мали бути витримані, отож домагатися преференцій для незначних партій товару було невигідно. Загалом зазедве на 27 % сільськогосподарського експорту Польщі до ЄС передбачено було зниження мита, що не підлягало кількісним обмеженням [9, s. 238]. Отож полегшення в доступі до ринку ЄС були скромними.

Лібералізацію доступу до польського сільськогосподарського ринку було окреслено в значно простіший спосіб. Насамперед, це було зумовлено відсутністю розбудованої системи захисту від конкурентних імпортних товарів, які надходили з країн-членів об'єднаної Європи. Польща 1 березня 1992 р. одноразово зменшила мита на 246 сільськогосподарських продуктів, що становило 24,8 % імпорту з країн ЄС. Зниження сягало 10 %, найчастіше з 35 % до 25 %, або ж 25 % до 15 %. На початку 1997 р. Польща відмінила заборону на імпорт етилового спирту та неароматизованої горілки, а також кількісні обмеження на імпорт з ЄС інших алкогольних виробів. Цілковито обмеження в імпорті виробів харчової промисловості було відмінено 1 січня 1999 р. [9, s. 240; 15, s. 55].

Водночас Європейська угода містила кілька так званих «охоронних клаузул», тобто положень, які давали змогу сторонам запроваджувати певні обмеження або ж нові засоби охорони від імпорту в чітко окреслених ситуаціях. В охоронній клаузулі, яка стосувалася торгівлі сільськогосподарськими продуктами, зазначено: «... якщо, з огляду на особливу вразливість сільськогосподарських ринків, імпорт продуктів однієї зі Сторін, що є об'єктом концесії... викличе поважні клопоти на ринках другої Сторони, обидві Сторони не зволікаючи проведуть консультації для відшукування відповідного вирішення проблеми. Доти, доки не буде знайдено спосіб вирішення проблеми, зацікавлена Сторона може застосувати засоби, які вважатиме за необхідні» [23].

Оцінюючи наслідки набуття Польщею статусу асоційованого члена ЄС для польського сільського господарства, слід зазначити високий ступінь складності цієї справи. Річ у тому, що аналіз ускладнюється низкою чинників, котрі, діючи паралельно, практично не дають змоги виокремити власне наслідки підписання Європейської угоди. По-перше, зазначимо, що наслідки лібералізації в рамках набуття асоційованого членства накладалися на наслідки трансформації, пов'язаної з переходом польської економіки від командно-адміністративних до

ринкових методів управління. Іншим чинником, що ускладнює оцінку угоди, починаючи від 1995 р., є наслідки нововведень у світовій торгівлі після Уругвайського раунду торговельних переговорів та створення СОТ [15, s. 64].

Оцінюючи підписання Польщею Європейської угоди, загалом не можна не погодитися з відомим польським дослідником Збігневом Долівою-Клепацьким, що слід визнати цей факт за успіх польської держави. Міжнародна економічна інтеграція є об'єктивним явищем і наразі найефективнішим способом прискорення економічного розвитку європейських держав. Початок інтеграції Польщі з Європейським Союзом був найважливішим та водночас найефективнішим зовнішнім чинником, що полегшував і, цілком імовірно, зробив можливою швидку перебудову польської економіки [11, s. 127].

Європейська угода як перший та один з найважливіших договорів, укладених Польщею у 90-х роках ХХ ст., слугувала стабілізуючим чинником для польської торговельної політики й економічної системи. Допмагаючи в економічній стабілізації, угода водночас забезпечила більшу передбачуваність економічної системи і безпечні рамки як для вітчизняних, так і для закордонних інвесторів. Впровадження в життя Європейської угоди зумовило до зростання авторитету Польщі як надійного торговельного партнера. Конкретним проявом такого позитивного впливу було покращення становища польської держави на міжнародних фінансових ринках, що дало змогу успішно закінчити переговори щодо зниження закордонного боргу у Паризькому та Лондонському клубах та вплинуло на збільшення напливу до Польщі іноземного капіталу [15, s. 80].

Окреслені вище чинники сприяли тому, що вже 1995 р. Польщу було зачислено до 10-ти нових інвестиційних ринків з найвищим ступенем надійності. Упродовж 1990–1998 рр. ввіз інвестиційного капіталу до Польщі становив 29 млрд дол. США [11, s. 136]. Щоправда, цей факт не був тісно пов'язаний із сільським господарством. На нашу думку, вміщене у статті 45 «Договору» положення, яке дозволяло підприємцям з ЄС тільки оренду землі в Польщі [23], зумовило до ситуації, за якої частка іноземних інвестицій, що припадали на сільськогосподарську сферу, була доволі низькою [11, s. 129, 136].

Наголосимо, що окремі засади й умови, на яких Польща підписала Угоду про асоціацію, не були корисними для неї. Значною мірою це стосувалось сільськогосподарської сфери. Зокрема, Польща брала на себе зобов'язання впродовж 5-ти років ліквідувати квоти на імпорт сільськогосподарських товарів з країн ЄС. При цьому варто взяти до уваги ситуацію, що польський аграрний сектор на початку 1990-х років був застарілим і характеризувався низьким рівнем державних субсидій*. Водночас сільське господарство у державах, що входили до Євросоюзу, було значно ефективнішим, причому користувалося

* З метою належної підготовки до переговорного процесу Чехословаччина та Угорщина перед початком переговорів з приводу набуття асоційованого членства підняли мита та зменшили квоти для імпортованих товарів. Польща не пішла на такий крок [11, s. 130–131].

дотаціями, які сягали 40–60 % [10, s. 62]. За таких обставин зазначений крок однозначно був невиправданим.

Ще за часів панування командно-адміністративних методів управління країни Західної Європи вважали головними споживачами польської аграрної продукції [13, s. 21]. Під час обговорення умов Європейської угоди передбачали, що Польща матиме невеликий від'ємний торговельний баланс в обороті промисловими товарами. Натомість тоді ж вважали, що він буде урівноваженим за рахунок сільськогосподарських продуктів. Однак такий сценарій не було реалізовано. Великою несподіванкою для польських економістів та аналітиків стало те, що, починаючи від середини 90-х років, оборот агропромисловими товарами мав для Польщі від'ємний баланс. Зокрема, 1996 р. від'ємне сальдо становило 0,5 млрд дол. США [11, s. 137–138]. Упродовж 1991–1997 рр. вартість польського експорту сільськогосподарської продукції до ЄС зменшилася на 7 %, водночас експорт загалом зріс майже вдвічі. Також зменшилася частка сільськогосподарських товарів у польському експорті до ЄС. Ще 1991 р. вона становила 17,4 %, а сім років після підписання Угоди про асоціацію на неї припадало тільки 7,6 %. Також з 63 % (1993) до 39 % (1997) знизилася частка польських агропромислових товарів, які вивозили до країн об'єднаної Європи, що було пов'язано із розширенням експортних поставок на ринки східних сусідів [13, s. 22]. Все це відбувалося на фоні «заливу» польського ринку сільськогосподарськими продуктами, які походили з країн ЄС [11, s. 140].

Аналізуючи критичну ситуацію з експортом польських сільськогосподарських продуктів та швидке зростання імпорту відповідних товарів, дослідники Януш Ровінський та вже згадуваний Збігнев Доліва-Клепацький вказували на: зміну польської системи охорони ринку від конкуренції закордонних товарів; два неврожаї в першій половині 1990-х років; зростання в Польщі попиту на продукти харчування, які походили з інших кліматичних зон; широкий спектр пропонованих товарів з країн ЄС (окремі з яких не виробляли в Польщі, а інші були вищої якості); невідповідність польських товарів союзним стандартам чистоти та пакування, їхню недостатню рекламу; окремі заходи Брюсселя, які щодо польської сторони були дискримінаційними* тощо [11, s. 140; 20, s. 16].

Оскільки подібні негативні тенденції, пов'язані із погіршенням показників сальдо обороту сільськогосподарських товарів, простежували і в інших країнах Центрально-Східної Європи, це дає підстави стверджувати, що однією із причин такої ситуації була Європейська угода. Передбачені в договорі кошти виявилися недостатніми, і країнам Центрально-Східної Європи, у тому числі й Польщі, не вдалося утримати додаткових сальдо у зовнішній торгівлі продукцією агропромислового комплексу [20, s. 16].

* Наприклад, тимчасова заборона імпорту парнокопитних та більшості виробів з них, введена у зв'язку із закидами, що тварини в Польщі можуть бути інфіковані ящуром.

За таких обставин варто звернути увагу на чинники, які зумовили до не вигідних для Польщі умов договору. Насамперед зазначимо слабкість переговорної позиції Польщі. Країна на початку 90-х років ХХ ст. перебувала у надзвичайно складній економічній ситуації і сподівалася на закордонну підтримку. Саме польській стороні залежало на досягненні порозуміння, встановленні тісних контактів, а згодом і на здобутті повноправного членства в Союзі. Переговори з економічно значно сильнішим партнером змушували польських представників до поступок, котрі були своєрідною платнею за укладення угоди.

Зростаючий скептицизм західноєвропейських держав стосовно допомоги та потенційного приєднання країн Центрально-Східної Європи до Спільнот спровокував ситуацію, за якої частина держав-членів не була схильна до значних концесій для Польщі та її сусідів. Польські дипломати усвідомлювали, що вироблена угода частково не відповідає їхнім інтересам, та водночас розуміли, що, з огляду на жорстку позицію Брюсселя, домогтися більших поступок не вдасться.

З іншого боку, трансформаційні процеси негативно вплинули на кадрове забезпечення переговорів з боку Польщі. Керівник польської групи, яка провадила переговори з приводу укладення Угоди про асоціацію, Ярослав Мулевич вказував на слабку підготовку польської сторони до переговорів та високий ступінь ротації кадрів [12, s. 64–65].

Ситуацію, коли до Європейської угоди були вписані не зовсім вигідні для Польщі умови у сільськогосподарській сфері, було враховано польською стороною під час переговорів щодо набуття повноправного членства в ЄС. Зайнявши надзвичайно жорстку позицію [21], Варшава зуміла вступити до Союзу на умовах, на які перед початком переговорів мало хто міг сподіватися [16]. Безперечно, рівень фінансової підтримки, передбачений для польських селян, був нижчим від допомоги, яку отримували працівники відповідної сфери держав, які вступили до Європейських спільнот / Європейського Союзу під час попередніх розширень. Однак саме польські аграрії, які напередодні приєднання Польщі до ЄС були найбільшими євроскептиками, отримали від розширення 2004 р. найбільший зиск [8, s. 114].

Україна зробила вагомий крок на шляху до асоціації з ЄС. Однак, як засвідчує досвід сусідніх країн, навіть набуття статусу асоційованого члена може обернутися певними труднощами. У випадку Польщі умови, на яких було укладено асоціацію, були не зовсім вигідними для сільськогосподарської сфери. Високий, до того ж не до кінця розкритий, потенціал українського сільського господарства дає змогу стабільно підтримувати позитивне сальдо у зовнішньоторговельному обороті аграрною продукцією. Принципово важливо, щоб умови, на яких Україна укладе асоціацію з ЄС, не змінили існуючого стану речей. На нашу думку, одним із чинників, який міг би у цьому допомогти, є врахування та недопущення польських прорахунків у сільськогосподарській

сфері українськими дипломатами в процесі підготовки та проведення відповідних переговорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/news/detail/25115.htm>
2. Основні показники соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради УРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>
4. Спільна заява Саміту Україна–ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/publication/content/57438.htm>
5. Стан зовнішньоекономічної діяльності в сфері АПК в 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minagro.gov.ua/files/00009812
6. Стан зовнішньоекономічної діяльності в сфері АПК в 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/page/?9812>
7. Україна і ЄС парафували Угоду про асоціацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukranews.com/uk/news/ukraine/2012/03/30/67381>
8. 5 lat Polski w Unii Europejskiej, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. – Warszawa : Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2009.
9. Czarny E. Analiza zmian w handlu Polski z Unią Europejską / E. Czarny, K. Śledziwska // Gospodarka Polski w Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia rynku wewnętrznego / red. naukowa: Henryk Bąk, Grażyna Wojtkowska-Łodej. – Warszawa, 2009.
10. Doliwa-Klepacka A. M. Członkostwo Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polski / A. M. Doliwa-Klepacka, Z. M. Doliwa-Klepacki. – Białystok : Temida 2, 2008.
11. Doliwa-Klepacki Z. M. Integracja europejska / Z. M. Doliwa-Klepacki. – Białystok : Temida 2, 2000.
12. Domagała A. Integracja Polski z Unią Europejską / A. Domagała. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Łośgraf, 2011.
13. Kawecka-Wyrzykowska E. Ocena stopnia realizacji Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi / E. Kawecka-Wyrzykowska. – Warszawa : Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, 1998.
14. Kawecka-Wyrzykowska E. Stosunki Polski ze Wspólnotami Europejskimi od 1989 roku / E. Kawecka-Wyrzykowska. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej, 1997.
15. Kawecka-Wyrzykowska E. Układ Europejski i ocena jego wdrażania / E. Kawecka-Wyrzykowska // Stosunki Polski z Unią Europejską / red. E. Kawecka-

Wyrzykowska. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa – Oficyna Wydawnicza, 2002.

16. Korzyści i koszty członkostwa Polski w Unii Europejskiej SYNTEZA RAPORTU [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.natolin.edu.pl/pdf/rozne/Korzysci_koszty_synt.pdf

17. Koszel B. Rola i miejsce Polski w integracji Europy w XX wieku / B. Koszel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wbc.poznan.pl/Content/40136/Rola+i+miejsce+Polski+w+integracji+Europa+w+XX+wieku.pdf>

18. Parzymies S. Integracja Europejska w polityce zagranicznej III RP / S. Parzymies // Polityka zagraniczna RP 1989–2002 / red. naukowa: Roman Kuźniar, Krzysztof Szczepaniak. – Warszawa : Wydawnictwo ASKON, 2006.

19. Polska w Unii Europejskiej: nasze warunki członkostwa [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.opoka.org.pl/biblioteka/X/XU/polska_w_unii.pdf

20. Rowiński J. Integracja Polski z Unią Europejską – niezbędne procesy dostosowawcze polskiej gospodarki żywnościowej / J. Rowiński // Stowarzyszenie Polski z Unią Europejską. Niezbędne procesy dostosowawcze polskiej gospodarki żywnościowej. – Warszawa : Dział Wydawniczy IER i GŻ, 1996.

21. Stanowisko negocjacyjne Polski w obszarze ROLNICTWO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cie.gov.pl/publikacje/cd-jak-zdobyc-fundusze/01ue/integracja/Rolnictwo.pdf>

22. Trzeciak S. Gra o Europie. Negocjacje akcesyjne Polski z Unią Europejską / S. Trzeciak. – Warszawa, 2010.

23. Układ Europejski ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z drugiej strony, sporządzony w Brukseli dnia 16 grudnia 1991 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prawo.legeo.pl/prawo/uklad-europejski-ustanawiajacy-stowarzyszenie-miedzy-rzeczpospolita-polska-z-jednej-strony-a-wspolnotami-europejskimi-i-ich-panstwami-czlonkowskimi-z-drugiej-strony-sporzadzony-w-brukseli-dnia-16/zal-0001/zal-0012t-ob/>

Стаття надійшла до редколегії 10.04.2012

Прийнята до друку 25.04.2012

**POLISH EUROPEAN INTEGRATION EXPERIENCE FOR
UKRAINE: AGRICULTURAL SPHERE****Igor Gurak**

*Vasyl Stefanyk PreCarpathian National University,
57, Shevchenko St., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018, (0342) 59-61-40*

In the article analyse provisions of the European Agreement, which concerning the polish agricultural sphere. Special attention is paid to negative consequences for agriculture of Poland from its Association with the EU.

Key words: European integration, Ukraine, Poland, European Union, agriculture, European Agreement.

**ПОЛЬСКИЙ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫЙ ОПЫТ ДЛЯ УКРАИНЫ:
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ СФЕРА****Игорь Гурак**

*Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаныка
ул. Т. Шевченко, 57, г. Ивано-Франковск, Украина, 76018, (0342) 59-61-40*

Проанализированы положения Европейского соглашения, которые касаются польской сельскохозяйственной сферы. Особое внимание уделено негативным последствиям для сельского хозяйства Польши от её ассоциированного членства в ЕС.

Ключевые слова: евроинтеграция, Украина, Польша, Европейский Союз, сельское хозяйство, Европейское соглашение.